

kutatásokkal tudunk művelni, s ezek a kutatások egyúttal a mentalitástörténethez is fontos adatokat szolgáltatnak.

A következő kérdés, hogy ebben maguk az egyházak, a lelkipásztorok, a plébánosok, a gyülekezeti lelkészek mit tudnak segíteni, mi az a feladat, amit ők vállalhatnak magukra. Azt hiszem, hogy ez a feladat is jelentős. XVII—XVIII. századi anyakönyveket vagy iratokat olvasni nem egyszerű feladat. Latinul is kell hozzá tudni a legtöbb esetben. A lelkipásztor képzettségénél fogva ezekben otthonosabb és segítséget tud adni. Ahogy ez már számos helyen van, a lelkipásztor központja lehetne egy-egy néprajzi, népi vallási vagy akár történeti, táji kutatásnak. Nem ő egyedül, de legyen egy ilyen kutatásnak egyik központja, de mindenképpen egyik tagja. Sajnálatos, hogy a különböző felekezetek teológiai képzésében kevés helyet kap a néprajz, a magunk népi története, a helytörténet. Nem tudom, nem volna-e helyes, hogyha a lelkipásztorokat — akik azért még ma is központi jelentőségeket töltenek be a falvakban — ilyen dolgokra is tanítanák az iskolákban.

Összefoglalva azt mondhatom, hogy a magunk megismeréséhez, öntudatunk erősítéséhez hozzá tartozik annak a műveltségnek az ismerete, amit napjainkban hordozunk. Ennek a művelődési útnak és fejlődésnek fontos alakítói voltak a honfoglalás kora óta — azelőtt is, de akkor más értelemben — az egyházak, a római katolikus egyház, és a reformáció kora óta a különböző protestáns egyházak is, majd az utolsó évszázadban a zsidó hitfelekezet, és napjainkban a szabad egyházak is. Ha meg akarjuk érteni a kisebb és nagyobb közösségeknek a mai gondolkodását, mentalitását, emberi magatartását, úgy érzem, ezeknek az egyházi kutatásoknak nagyobb teret kell engednünk, mint ahogy ezt eddig tettük.

Beszámoló a szekciók munkájáról

Dr. Szikossy Ferenc:

A nemzeti emlékhelyek és a honismereti mozgalom

A történelmi emlékhelyekkel foglalkozó szekció végső megállapítása az volt, hogy egy 7—8 éves nehéz munkába kezdünk. Megpróbáljuk összeállítani a magyar történelmi emlékhelyek kataszterét. 1995-re tervezzük ennek a munkának a befejezését és ez az időpont egybeesik a honfoglalás 1100. évfordulójával és felszabadulásunk 50. évfordulójával is. Erre nemzettudatunk szempontjából is szükség van, és azért is, hogy föl tudjuk mérni azt a munkát, amelyet a történelmi emlékhelyeknek a méltó megbecsülése, gondozása és őrzése, illetve megjelölése és felderítése igényel. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum 5—6 éves munkával összeállította a XIX. és XX. századi jelölt történelmi helyeknek a kataszterét. Amikor a munkát elvégeztük, akkor jöttünk rá azokra az aránytalanságokra, amelyeket a magyarországi megjelölt történelmi emlékhelyek mutatnak. Amikor a munka összeállt, akkor derült ki, hogy össze kell gyűjtenünk a jelöletlen emlékhelyeket is, és ez még sokkal nehezebb mint a jelöltek felderítése. Rájöttünk arra is, hogy térben és időben is ki kell terjeszteni munkánkat. Térben úgy, hogy országhatárainkon kívülre is ki kell tekintenünk, össze kell gyűjtenünk a világban fellelhető magyar vonatkozású emlékhelyeket és ez nemcsak a szomszédoknál lévőkre vonatkozik, hanem Amerikától Ausztráliáig mindenüvé, ahol magyar történelmi emlékhely található. Rájöttünk arra is, hogy időben is ki kell terjeszteni ezt a munkát, hisz a magyar nép története mélyen nyúlik vissza az évszázadokban.

Világos, hogy ezt egy intézmény nem tudja vállalni, mert alig-alig van kapaszkodónk. Amire támaszkodni tudunk, az bizonyos mértékig a régészeti topográfia eddig elvégzett munkái, de ez sincsen még befejezve és nem feltétlenül biztos, hogy minden régészeti lelőhely egybeesik a történelmi emlékhellyel. Lehet, hogy okleveles kutatással fogunk eljutni olyan pontokra, amelyeket a régészeknek a későbbiekben kell majd feltárniuk. Ezenkívül rendelkezünk még egy többé-kevésbé befejezett műemléki topográfiával, ami szintén nem

feltétlenül esik egybe a történelmi emlékhelykataszterrel, mert lehetnek olyan műemlékeink, amelyek nem történelmi emlékhelyek. Bizonyos munkákat végzett már a Petőfi Irodalmi Múzeum is, ők az írók vonatkozásában rendelkeznek bizonyos kataszterrel, de sem a kulturális, sem a tudományos élet más területei nincsenek feltárva. Ennek az egész feladatnak az egybeötvözésére csak egy olyan mozgalom képes, mint a honismereti mozgalom, mert ezen keresztül tudunk eljutni minden kis településre. Azt szeretnénk, ha ez a katalógus alulról építkezne. Megpróbáljuk meghatározni azokat a fő irányokat, amelyekre a munka terjedne. Természetesen bizonyos szelekciót is végre kell hajtánunk, mert a helyi és az országos jelentőségű emlékhelyek között különbséget kell majd tennünk, de végül is az egésznek egységge kell összeforrnia.

A történelmi emlékhelykataszter szükségességét még egy vonatkozásban tudom önök elé tárni. Bajcsy-Zsilinszky Endre nem tartozott azon politikusok közé, aki túl sok emléktáblát, vagy szobrot kapott volna az utóbbi évtizedekben, mégis van két olyan Bajcsy-Zsilinszkyhez kapcsolódó emléktábla és szobor Budapesten, amelynek egyike sem azon a helyen áll, ami Bajcsy-Zsilinszky tevékenységével összeköthető lenne. A nagy emléktábla ott van a Bajcsy-Zsilinszky út elején és tőle olyan 150 méterre ott áll a szobor. Ha már össze lenne gyűjtve a magyarországi történelmi emlékhelykataszter, akkor bárki, aki egy ilyen szobor vagy emléktábla elhelyezésének a kérdésével foglalkozik, pontosan megállapíthatta volna azt, hogy hol van a méltó helye egy ilyen szobornak, vagy emléktáblának. Sokkal könnyebbé tenné a munkánkat a kataszter létezése, hiszen amikor a honismereti mozgalom évről évre összeállítja évfordulós naptárát, abban az esetben ezzel az emlékhelykataszterrel összevetve percek alatt megállapíthatnánk azokat a személyeket, eseményeket és helyeket ahova emléktábla vagy emlékszobor elhelyezésére tehetnénk javaslatot. Úgy érzem, amikor most győzködöm önöket, hogy vegyenek részt ebben a munkában, meg tudom ígérni, hogy az emlékhelykataszter, a végén természetesen meg is próbáljuk majd jelentetni.

Egy határozati javaslat és egy felhívási javaslat született a szekciónkban. A *felhívási javaslat* az országos történelmi emlékkataszterrel kapcsolatos munkának az elindításáról, a *határozati javaslat* pedig a történelmi emlékhelyeknek a kiemelt védelméről szól. A felhívás szövege a következő:

Minden népek kegyelettel kell őriznie és gondoznia azokat a történetileg jelentős helyeket, ahol az életét formáló események lezajlottak, ahol kiemelkedő személyiségek születtek, éltek, dolgoztak vagy nyugalomra tértek. És egyetemes emberi kötelesség ugyanezzel a gondossággal foglalkozni honában a más népek történelmi emlékeinek a gondozásával is. Ezért mi, a Hazafias Népfront XVI. Honismereti Akadémiájának résztvevői azzal a felhívással fordulunk minden település, minden régió lakójához, az egész magyarsághoz, hogy a felszabadulás 50. és a honfoglalás 1100. évfordulójára közös összefogással készítsük el népünk történetének emlékhelykataszterét.

Államminiszterünk, volt főtitkárunk is szolt a beszédében a történelmi emlékhelyek jelentőségéről és gondozásáról. Ezzel kapcsolatos másik határozati javaslatunk. A legkülönbözőbb kőszá hírek terjengenek a budai Várhegygel kapcsolatos építkezésekről, tervezett szállodákról és lakótelepekről. Úgy érezzük, hogy ebben a kérdésben teljesen nyitlan kell beszélnünk, és meg kell előzünk azokat a meg gondolatlan határozatokat, amelyek visszafordíthatatlan helyzetet teremtenek. Előtte kell ebben a kérdésben döntenünk és ebben a vonatkozásban szeretnénk, ha a Honismereti Akadémia felemelné a szavát. A határozati javaslat a következő:

„Mi, a Hazafias Népfront Honismereti Akadémiájának a résztvevői úgy határozunk, hogy a magyar nép történetét és államiságunkat meghatározó négy terület különleges védelme érdekében javaslattal fordulunk a Hazafias Népfront Országos Elnökségéhez. A székesfehérvári, az esztergomi történelmi belváros, a visegrádi együttes és az egész budai Várhegy, amely különben is a világörökség részei, sarkalatos pontjai minden magyar ember tudatának, elválaszthatatlan része múltba nyúló történetünknek, államiságunk meghatározó, messzire világító szimbólumai. Jelen állásfoglalásunkkal gátat kívánunk szabni azoknak a kezdeményezéseknek, amelyek nem vetnek számot e helyek nemzeti-történelmi, de egyetemes emberi értékével és a jövővel, rövid távú haszonszerzés reményében kiárusítani kívánják nemzeti-történelmi emlékhelyeinket. Mélységes egyet nem értésünket fejezzük ki a budai Várban és a Várhegy oldalába tervezett szállodák és lakótelepek építésével. Ezért javasoljuk, hogy ezek a történelmi jelentőségű területek a hivatalos műemléki védelem mellett az egész nép, illetve a Népköztársaság védelmét is élvezzék, és a továbbiakban ezeken a helyeken mindennemű változtatás a társadalom legszélesebb köreinek a bevonásával, egyetértésével legyen csak végrehajtható. Ennek formája jogilag is megfogalmazandó.”